

IV. évfolyam, 98. szám.

Előfizetési árak helyben és vidéken:

Egy évre - - - - - 12 korona

Félévre - - - - - 6 korona

Negyedévre - - - - - 3 korona

Egyes szám ára - - - - - 12 fillér.

Megjelenik vasárnap és csütörtök

reggel.

HATÁRŐR

= UJVIDÉK, 1908. =

december 6. vasárnap

Szerkesztőség és kiadóhivatal

Ujvidék, Petőfi-utca 47. szám.,

ahová a lap szellemi s anyagi részét

illető közlemények intézendők.

Ilyen közleményeket és megkereséseket lapunk nyomdája is elfogad.

AZ ORSZÁGOS FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS PÁRT DÉLVIDÉKI HIVATALOS LAPJA

Lapvezér: Teleki Arvéd gróf.

A jelölt kivándorol.

Miért jelölte tehát önmagát?

Választások nagy ritkán szoktak csendben lefolyni. Mindig bizonyos hullámzás lesz észlelhető, ha a választás még oly csendes lefolyású is. Városi törvényhatósági bizottsági tagválasztások alkalmával különösen élénk szokott ez a mozgalom lenni. Itt a személyi ambíciók utat törnek és eget kérnek maguknak. Kis, jelentéktelen, átlagos színvonalon alul álló hétköznapi emberek önmaguk szemében Goliátokká nővik ki magukat és körülvéve egy-egy barátal, rokonnal: — akkor már a népre vélnék támaszkodhatni.

Rendszeresen nagy kiábrándulás a komédia vége, de a fáradozás megér annyit: pár napig az ő kis nevük is forgalomba került, mely a választás napjának estéjén lettünk, min: egy rövid pályafutású üstökös.

Most, amikor az egész ujvidéki magyarság a függetlenségi párt taborában egyesült, amikor minden jó magyar embernek ott van helye, alig hihettük, hogy a városi bizottsági tagválasztásoknál a személyi ambíciók erősebbek lesznek, mint a párt érdeke.

Meg voltunk lepve, amikor hírt vettünk annak, hogy Varsányi Lajos, árpád-utcai szatócs „pártot” alakít és maga köré csoportosítva pár embert, a függetlenségi és 48-as párt ellen harcra száll.

Varsányi neve nem ismeretlen olvasóink előtt. Minden három évben felbukkan egy pár napra, hogy ismét 3 évig szó ne essék róla. Minden harmadik esztendőben, amikor választás van, ő mint a reformátusok állítólagos „vezetője”, — noha ebben sokan kételkednek, — maga köré gyűjti számban megfogyott híveit és listát állít össze, amelyen Varsányi Lajos neve is szerepel.

Varsányi Lajos harmadéve belépett 50 néhányval a függetlenségi pártba. Azóta szakadatlanul úgy veri a mellét, mintha ő volna a függetlenségi eszme bajnoka, apostola, mint aki az eszmét árendába bírná. De amikor a párt harcra megy, — Varsányi Lajos — volt, — nincs. Vagy ha van — a párt ellen van. Mert haragszik id. Jójárt János és Szabó Lajos, most választás alá kerülő városi

bizottsági tagokra. Varsányi uram, nem úgy verik a cigányt. Ha kelmednek baja van Jójártékkal, úgy huzzák ki őket a listából de mert rájuk haragszik, kettő miatt az egész párt ellen csinál frontot.

Személyes okokból elhagyja a zászlót, amelynek hűséget fogadott. Tudja e hogy háboruban, mit csinálnak azzal a katonával, aki baj esetén kiugrik a glédából és oda áll ellenségnek? Bizony Manlicher elé állítják és ledurrantják.

Aki a politikai csatában elhagyja a taborát, az se érdemel kiváltságosabb elbánást.

Node, nem is értjük, hogy Varsányi Lajos uram miért is hagyja ott a zászlót, a 48-as lobogót és ellene fordul annak a pártnak, amelynek miniszterétől és amely pártból kikerült főispánnak kegyelméből földet akar.

Igen is, itt akar bennünket hagyni, mint az oláhok anno dazumal Szent Pált.

Igenis, itt hagy bennünket, pártját, híveit, ellenségeit, kivándorol! Legalább arra készül.

Pár hét előtt Varsányi Lajos, felnőtt fia Varsányi Sándor, testvére Varsányi Pál, komája és barátja: Tóth Dávid és puszipajtásai: Tandori Pál, Sajti Károly és Sajti Gábor alázatos instanciával fordultak a földmivelésügyi miniszterhez, amelyben hivatkozással annak 296/1903. sz. a. kibocsátott rendeletére, Temes megyében a Temesvár melletti Mosniczán az állam által eszközendő telepítésen mindegyikük részére 24—24 katasztrális hold telephelyet kérnek.

Beadványukban azt mondják ravasz fiskális fuffanggal, hogy itt nem élhetnek meg, mert a föld a szerbek kezében van és a szerb vagyonhoz az illeni politikai viszonyok miatt a magyar kisgazda nem juthat.

Kelmedék nem restelték, amikor kérnek valamit, azokat, akiktől kérik, meg is vádolni, hogy az ő rossz politikájuk, a magyar szerb testvériség miatt nem juthatnak valamihez.

Nem ez a hiba. Kelmedékben keressék. Mert nem férnek meg. Folyton izgatnak, politizálnak.

Instanciájukat így fejezik be: „Vagyonosodásunkkal a nemzeti közvagyonot fogjuk emelni, tesszük ezt pedig fajmagyarságunkban rejlő törhetetlen magyar érzelmünkkel.”

Nos lássák, a magyar érzelmeket

már megint csak maguk veszik árendába. Hol voltak a nemzeti ellenálláskor? Ellenünk. A függetlenségi párt ellen. Hol voltak a multban? Ellenünk. Hol vannak most: a függetlenségi párt ellen, a magyar érzelmeivel harcoló függetlenségi párt ellen.

Mint fajmagyaroknak pedig a pártban benn és csendben volna a helyük.

Tehát, ha kelmedék kivándorolnak, minek akarnak mandátumot, bizottsági tagságot? Komédiából.

Ujvidék népét nem lehet orránál fogva vezetni. Kelmedék menjenek Mosniczára és hagyják a mi néptünket békében.

És akkor maguknak is jobb lesz. Megvagyonosodhatnak. Ezt mi is kívánjuk maguknak! Tiszta szívből!

Mayer József tvh. biz. tag.

Gróf Teleki Arvéd

beszéde a képviselőház dec. 1. ülésén.

Mint már mult számban jeleztük, gróf Teleki Arvéd orsz. képviselőnk a képviselőház keddi ülésén nagy hatást és tetszést keltett beszédet mondott a szövetkezetek eszméjének védelmére. A magas színvonalon álló s nem pusztán elméletre épített, de a gyakorlati élet tapasztalataira alapított, meggyőző érvekben gazdag beszédet imitt közöljük egész terjedelmében:

T. ház! Sajnálattal kellett a tegnapi ülés folyamán tapasztalunk azt, hogy mostan, a mikor úgy itt benn a koalíciónak, pártunknak, valamint künn is az országnak inkább az összetartásra, inkább az erők összpontosítására van szüksége, (Ugy van!) heves merkantilis irányu támadás intéztetik egyik legjobban bevált intézményünk, a szövetkezet ellen. (Halljuk! Halljuk!)

Kelemen Samu t. képviselőtársam a szövetkezeti ügyet illetőleg olyan méltányos és elismerő szavakkal élt, hogy ezeket teljes mértékben magamévá teszem. Azt mondja ugyanis (olvassa): „A szövetkezet kétségtelenül a legnemesebb eszme, mert hiszen ez a gazdasági demokrácia, szemben a kapitalizmus arisztokráciájával. A szövetkezet egyesíti a kistőkét a nagytőke hatalmával szemben s egyesíti a kis erőket a nagy erővel szemben s így kis energiákból nagy energiákat vált ki.”

Teljes mértékben aláírom. A mikor azonban a fogyasztási szövetkezetek tételéhez jutott, teljesen figyelmen kívül hagyta az audiaturret altera pars elvét, mert a Bernát István

BOGDÁNY

és TÁRSA

UJVIDÉK,

Tökölly Imre-utca 11. sz.

Központi fűtés, szellőztetés, vízvezeték, csatornázás és világítás berendező vállalat. Telefon 219.

Főtelep: Budapest, VI., Dalnok-utca 12. Telefon (Interurban) 988.

KRON KÁROLY FIA

cég Ujvidéken tisztelettel értesíti n. é. vevőit, hogy az idei
KARÁCSONYI VÁSÁR
november 24-én vette kezdetét.

által szerkesztett Szövetkezés-nek november 21-iki számában a miskolci szövetkezetek értekezletéből felolvasta mindazokat a hátrányos nyilatkozatokat, a melyek a szövetkezetekre vonatkozhatnak, azonban gondosan kerülte, hogy felolvassa a Központi hitelszövetkezet helyreigazító nyilatkozatát, a melyet megtalál a Szövetkezés ugyanezen számában. *(Halljuk! Halljuk!)* Erre Meskó Pál és Dobrovolszky Gyula a válaszokat megadták. *(Zaj.)*

Ez a miskolci kongresszus kicsiben a szövetkezeteknek az ország bizonyos részeiben való egyesülésének egy oly újabb berendezése, a melynek segítségével a szövetkezetek arra képesek, hogy a kebelükben előfordult viszásságokat, hibákat önmaguk előtt becsületesen feltárják és ezeknek szanálására a módot a központ részéről megszerezék. A központi kiküldöttek ilyenkor megjelennek és ezen ellenvetésekre és támadásokra válaszaikat megadják. Kitént épen a miskolci kongresszus alkalmával az, hogy a szövetkezeteknek némely laikus tagjának értelmetlenségéből folyó vádját helyreigazítani kellett.

Volt pl. olyan eset, hogy egy pakli gyufa ára három fillérben lett megállapítva, a mi a szokásos árártól eltérő eset, mert mindnyájan tudjuk, hogy a gyufát egy krajcárért szokták adni. Erre pontosan meg van a válasz, hogy a dolog annak tulajdonítható, miszerint a gyufagyárosok most teljes mértékben át akarják térni a kénes gyufa termeléséről az ugynevezett svéd gyufa előállítására, azért most a kénes gyufák árát felemelték, hogy a fogyasztó közönség ne is keresse már ezen divatból kiment árucikket. Az ellenvetések egész sorozata szintén cáfolatot nyert azonban a központi felvilágosításokban; így pl. a kávénak hiánya sulyban vagy minőségben. Mindnyájan tudjuk, hogy az államvasutaknál egy százalék hiány meg is van engedve. Magam is szövetkezeti vezető lévén, még sohasem tapasztaltam, hogy 100 kg sulyban feladott kávé 99 kilónál nagyobb sulyban érkezett volna meg; ha 100 kg sulyban lett is feladva, a vasuti közegeknek meg van engedve 1 kg. erejéig azt a kávé megdézsmálni. *(Derűltég.)*

Szterényi József államtitkár: Nincs megengedve!

Gr. Teleki Arvéd: Azonkívül nagy malomvállalatok részéről tapasztaltam, hogy 85 kiló sulyu liszt 3 kiló hiánnyal érkezett meg.

Itt Kelemen t. képviselőtársam tehát az audiatur et altera pars elvét teljes mértékben figyelmen kívül hagyta. Heves közbekialtásokat is hallottam, a melyek felekezeti, nemzetiségi és más irányokra utaltak, a melyeket azonban én a magam részéről nem kívánok követni, *(Helyeslés.)* sőt ellenkezőleg azt tartom helyesnek, hogy a felekezeti, nemzetiségi vagy bármiféle, a társadalmi termelési osztályok között való különbségtétel a legteljesebb mértékben kizárandó a szövetkezetek köréből. *(Élénk helyeslés.)*

Saját tapasztalatomból csak egy esetet kívánok itt megemlíteni. Egy vidéki szövetkezetnek, a melynek tagjai majdnem kizárólag románok és a magyarok csak az intelligenciára szorítkoznak, igen tekintélyes és kevésbé tekintélyes zsidó tagjai is vannak, így pl. két nagybérlő is tagja ennek a szövetkezetnek, továbbá egy tojásszedő-kereskedő is tagja, a ki, valahányszor a községen átutazik, lovának kötőféket vagy más ilyen cikket a szövetkezetben vásárol. Tehát a felekezeti kérdés, mint elválasztó irány, a szövetkezetek köréből teljesen ki van zárva; a tagok románok, magyarok, zsidók, görög keletiek, görög katolikusok, reformátusok és mindenféle társadalmi osztályból és termelési kategóriából valók.

Tudományos irányu érvelése Kelemen Samu t. képviselőtársamnak még kevésbé állja meg a helyét. Azt hiszem, ezt a tudomány férfiai majd kellő mértékben ki fogják mutatni, én megint csak a gyakorlatra térek vissza és azon való csodálkozásomat fejezem ki, hogy Kelemen Samu t. képviselőtársam, a ki ebben az esetben itt a kereskedelem érdekét annyira felkarolta, noha maga talán nem foglalkozik kereskedéssel, míg magamat hivatottnak érzem ezen a téren a válaszára, miután kereskedéssel is foglalkozom a gazdasági foglalkozásom mellett, nem vette magának azt a fáradságot annak idején, hogy a mikor itten Budapesten azt az igen nevezetes nemzetközi kongresszust tartották a szövetkezeti ügy kérdésében, a melyen 60 angol és tucat számra franciák, oroszok és a világ minden pontjáról összesereglett idegenek a magyar szövetkezeti ügyet előmozdítani segítettek és a mikor az Uránia színházban egy igen érdekes, vetített képekkel kísért előadás volt, erre az előadásra ő el nem ment. Ha méltóztatott volna azon résztvenni, *(Zaj.)* akkor mindenesetre alkalma lett volna meggyőződni arról, hogy a szövetkezeti ügynek fogyasztási alosztálya nem a legmagasabb fokozatot jelenti, úgy, a mint az én t. képviselőtársam jónak látta előadni, azt mondván, *(Zaj. Halljuk! Halljuk!)* hogy ez a tetőpontja a szövetkezeti eszmének és nem innen kell kiindulni, hanem a termelési és értékesítési szövetkezetektől.

Bátor leszek épen ezt megcáfolni és röviden előadni azt, hogy ha méltóztatott volna részt venni a vetített képekkel rendezett előadáson, méltóztatott volna látni, hogy a szövetkezeti eszmének kiindulási pontja rochdalei takácsok esetéből indult ki, a mikor ugyanis a mechanikai szövészek behozatala alkalmával minden öt takács közül négy elesett a keresetétől, mert a gépek ötszörös munkát tudtak kifejtetni, a kimaradt takácsok első bosszuságukban és felhevülésükben óriási rombolásokra ragadtatták magukat úgy, hogy a szövőgyárakba betörve az új mechanikai szövészeket összetörték, azok működését lehetlenné tették. Ez oly általános feltűnést keltett az országban, hogy még a törvényhozás is halálbüntetés terhe alatt volt kénytelen az

ily merényleteket a jövőre vonatkozólag eltiltani. Ugyanezek a takácsok látva, hogy ily brutális eszközökkel célhoz nem jutnak, az ésszerűságra hallgatva azután, ha már termelési irányban nagyobb előmenetelt tenni nem tudtak, a fogyasztás terén igyekeztek megtakarításokat elérni és így jutott felszínre a fogyasztási szövetkezetek létesítésének eszméje. Az első szövetkezet tehát fogyasztási szövetkezet volt. A gyakorlat mutatja, hogy a kiindulási pont ez volt.

Most már a fogyasztás terjedvén, a város többi munkásai, polgárai látva, hogy az eszme bevált, nagyobb és nagyobb számmal csatlakoztak az ügyhöz. Lassanként az üzleti haszon, a mely felhalmozódott és a mely az alapszabályok értelmében felosztható nem volt, töképezésre adott alkalmat. A mikor bizonyos töke felhalmozódott, akkor arról gondolkodtak, hogy mit tehetnének vele és termelési szövetkezetet létesítettek. T. i. péküzletet nyitottak, a péküzletben a kenyeret ugyanazon az áron adták, mint a hogy azt a helybeli önálló, független pékek számították és az így ujjalag elért jövedelmekből, haszonból azután malmot állítottak fel. A mikor már a malomüzlet is oly mértékben kifejlődött, hogy nagyobb és nagyobb buzamennyiségre volt szükség, akkor az Amerikából szállítandó buza részére hajót vásároltak és így módon fejlődött náluk a fogyasztási, termelési, kereskedési és szállítványozási üzlet és minden, a mivel egyáltalán foglalkozni lehet a nemzetgazdaság terén. Ily szövetkezetek azután sokkal nagyobb városokban, sokkal nagyobb arányban fejlődtek, a mint látjuk a manchesterit és a leessit, a mely kettő együtt a magyar budget egy harmadát forgalmazza évenként. Látjuk tehát a legmerkantilistább országban, a hol a kereskedelem a legdöntőbb befolyású a közügyekre is, hogy ily országban a szövetkezetek a legnagyobb mértékben prosperálnak. Ujabbán még a hadsereg és a tengerészet ellátására is óriási szövetkezet alakult, az Army Navy stores, a hol az egész állandó hadseregnek majdnem minden szükségletét fedezni lehet.

Ebből kifolyólag azt hiszem, hogy ezt a kérdést a sorrendet illetőleg elintéztnek lehet tekinteni és azt a kifogást, a melyet t. képviselőtársam a fogyasztási szövetkezetek propagálása ellen emelt, helytállóknak nem lehet tekinteni.

A továbbiakban csak röviden kívánok rámutatni arra, hogy hazánkban ez idő szerint még csak körülbelül 1100 fogyasztási szövetkezet működik, 300 keresztény szövetkezet és 800 a Hangya kötelékébe tartozó szövetkezet; tehát Magyarország 13.000 községének még egy tizedrészében sincs a fogyasztásnak kielégítő szerve.

Tudjuk, hogy ugyanazon községben, hol szövetkezet van, még a szatócsok is tovább folytatják üzletüket. Épen abban a szerény példában, melyet felhozni bátor voltam, azou

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testhelyet, megszünteti a köhögést, váladékot, éjjeli izzadást.

Tüdőbetegségek, hurutok, számarköhögés, skrofulozis, influenza

ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Mint hogy értéktelen utánszerteket is kínálnak, kérjen mindenben „Roche” eredetű csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc)

„Roche”

Magyarországi kizárólagos forgalmazója a Gyógyszeripari Rt. — Ára 5000 forint 4 — korona.

Községben, melyben a szövetkezetet magam alapítottam, még ma is három szatócs folytatja üzletét. Hogy ezekkel a szatócsokkal szemben sem veset semmiféle felekezeti szempont, mutatják a tagok. Az ottani szatócsok, a kik románok, mikor az üzlet megnyílt, az egy forintos szalonna árát, melyet a szövetkezet 68 krajcárért kezdett árulni, a maguk üzletére való tekintettel kénytelenek voltak mindjárt az első napon 70 krajcárra leszállítani. Ime azok a nagy százalékok, melyeket Kelemen t. képviselőtársam nehezményezett. Ő tudtommal 23%-os nyereséget kifogásolt, itt pedig mindjárt dokumentálni lehet, hogy egyik napról a másikra 30%-ot elengedni voltak kénytelenek és mégis prosperálnak tovább, még ma, 4-5 év múlva is. Tehát a szövetkezetek nem teszik tönkre a szatócsokat, hanem szabályozólag hatnak az árakra, kiterjedvén a szabályozás a szomszéd városokra is, úgy hogy pl. az 1 frtos szalonna ára mindenütt a környéken leszállt.

Még csak röviden kívánok rámutatni arra, hogy a Hangya-szövetkezetek ügyét tárgyalva, ezek az országban annyira kívánatosnak elismert takarékoság hathatós előmozdítói, mert azt látjuk, hogy 1907-ben tényleg befizetett alaptőkájük 2,900.000 korona volt és tartalékalapjuk 1,300.000, tehát összesen mintegy 4 millió korona megtakarított pénz van itt a szövetkezetekben elhelyezve.

A szövetkezeteknek nevelő hatására kívánok csak felszólalásom végén rámutatni. Ezt a nevelő hatást nagyon sok pontban lehet megállapítani, de én csak háromra kívánok szorítkozni.

Elsőnek tartom azt, hogy a mi hazánk népességét gazdasági önállóságra neveli a szövetkezet. (Igaz! Ugy van!) A selfhelp eszméjét a legszélesebb körre terjeszti ki és a kereskedelmi szellemet, mely annyira hiányzik népességünkben, általánosítja a kisemberek körében és így épen azt a szolgálatot végzi, a mit itt is mindennap pengtetünk és a melyet olyan nehezen tudunk megvalósítani.

A másik pont, melyet felemlíteni kívánok, a szociális téren való érdekiegyenlítés eszméje, melyet a szövetkezet valósít meg legtekélyesebben. Ott a latifundium tulajdonos együtt ül a bérlővel, a napszámmossal, a béresrel, a független kisgazdával és mind büszkén vallja ezt a boltot a mi „boltunknak”. Itt tehát az osztálykülönbség, valahányszor erről a boltról van szó, teljesen elenyésszik.

A harmadik pont, melyre a figyelmet felhívni kívánom, az: hogy a szövetkezetek egy eddig hazánkban meglehetősen szokatlan intézményt honosítanak meg, t. i. a készpénzfizetés intézményét. Ettől irtóznak mindnyájan, erre nevelni kell a közönséget, (helyeslés.) erre neveljük épen a szövetkezet intézményével a leghathatósabban. Ilyen szövetkezetek hazánkban tehát még nagyon kis számmal fordulnak elő. Vannak még a szászok földjén is ilyen szövetkezetek, melyek a Raifeisen eszméjét valósítják meg; itt is a legtöbbször egyetértésben vannak szászok, románok, magyarok, semmiféle nemzetiségi vagy felekezeti ellentéteket nem támasztanak. Azért célszerű, ha ezen a téren nem támadják meg a szövetke-

zeteket, hanem nagykereskedő, kiskereskedő, szövetkezet továbbra is békésen megél egymás mellett. Sőt ha a nagykereskedő prosperálását valamely tekintetben megzavarva látja, akkor szabadon áll előtte az, hogy ő maga is szövetkezeteket alakít, ha önmagát igen gyengének látja és így erőteljesebb szövetkezetek útján pl. az aprólékos szatócskodás helyett nagybani világkereskedelmet üz és ez által Magyarországnak kereskedelmi és pénzügyi területen való önállósítására is valamiképen a maga részéről is befolyást gyakorol.

Végül kijelentem, hogy a költségvetést elfogadom. (Élénk helyeslés és éljenzés. A szónokot számosan üdvözlük.)

Esküdtek 1909-re.

A jövő 1909. évi főljástromba felvették esküdteknél: **A**brahám János, Dr. Adamovich István, Adamovich Sándor, Ádám Jenő, Adler Géza, Ajdukovics György, Altwirth József, Anderlik József, Andrezs Lajos, Angyal József, Anika Gyula, Arnovlyevics Pál, Bachrach Lajos, Baics Izidor, Dr. Baics Lázár, Baksa János, Balassa Henrik, Balaton György, Dr. Balázs Ignác, Balla Árpád, Balog István, Dr. Barta Félix, Bartos Adolf, Bartos Sebestyén, Bauer Jakab, Beck Miksa, Becskeházy Sándor, Dr. Belohorszky János, Dr. Benisch Arthur, Berczeller Lipót, Berencz Mihály, Bernát Simon, ifj. Bernhardt Ferenc, Berta József, Besze Mihály, Birly József, Biró Dezső, Biró János, Bogyó Ottó, Dr. Boksán Milos, Bosnyakovics István, Bozszenik Béla, Bradvarovics Koszta, Brancsits Blagoje, Bródi Miksa, Bruck Arnold, Bruck Ferenc, Bulics Pál, Csajághi Ferenc, Csernyei Mór, Cselikovics Vilmos, Csipő Mihály, Czittler Antal, Csorba Ferenc, Csupits Péter, Cziegler Ferenc, Dalla Lajos, Dr. Davidovacz Milán, Debelyacsik Izidor, Deklava Miklós, Dr. Demetrovits Vladimir, Dr. Derra György, Deutsch Kálmán, Dietzgen Gábor, Dietzgen Imre, Domonkos József, ifj. Drach Lajos, Eckert János, Endre Antal, Dr. Endróci Mihály, Engelberger Ágoston, Ernszt Bernát, Ernszt József, Ernszt Márk, Ertl Ignác, Faith Ferenc, Farkas Lajos, ifj. Fauszt János, id. Fauszt János, Fehérváry Illés, Dr. Fischer Henrik, Fischer Jakab, Fischer Károly, Fischer Sándor, Forgács Benő, Forner Károly, Forster Géza, Franczuzski Milán, Frank Lipót, Frank Miksa, Dr. Fratricsevits István, Dr. Freund Ede, Friedmann Mór, Fürst János, Dr. Gaál Ödön, Dr. Gavanszki Tivadar, Geizler József, Gály József, Goldstein Mór, Gebics Gábor, Dr. Grigorievics Milivoj, Dr. Grubi Rezső, Gutsohn Adolf, György Lajos, ifj. Gyiszalovics Vidor, Haller Arthur, Haller Géza, Hanschka József, Hauschka Márton, Herczog István, Hodoványi Andor, Hoffmann Mátyás, Hollós Lipót, Horváth István, Inotay János, Ivanovics Ferenc, Dr. Jahn Róbert, Dr. Jankovics Pál, Jelenik Vilmos, Jobbágy Miklós, Jorgovits Sándor, ifj. Kamenitzky Sándor, Kardos Miksa, Kárpát Géza, Dr. Kármán János, Dr. Kassovitz Ármán, Kassovitz Lipót, Kellermann Fülöp, Dr. Kemény Soma, Kempl György, Kerekes Lajos, Kineses Endre, Kirchner Pál, Kiss György, Kocsis Pál, Komlós Gyula, Kovács Sándor, Dr. Kondorossy Demeter, König Gábor, Dr. Königstättler Ottó, Königstättler

Dusán, Kopolovits József, Dr. Kovács Bódog, Kovács János, Dr. Kovacsévics Zaarkó, Krausz Samu, Krevesics István, Dr. Krno Milos, Kron Károly, Kron Richárd, Krusper István, Dr. Kubinyi Károly, Kungl Károly, Kunwald Pál, Lakits János, Leh Jakab, Lehrer Mátyás, Lengyel Henrik, Ligethy Ferenc, Liszák Tivadar, Loschitz Miksa, Lovrekovics Ferenc, Dr. Lorand Samu, Ludwig József, Dr. Lusztig Nándor, Dr. Marczkovich Imre, Markovics Arkadia, Dr. Maros Károly, Matics Dusán, Matkovics Rókus, Mayer Arnold, Mayer József, Dr. Mayer Oszkár, Medgyesy Ferenc, Dr. Micsatek Lajos, Meszlényi Fülöp, Dr. Milics Dusán, Mitterling Rezső, Moser József, Münster Vilmos, Náray Talamér, Neupauer Ödön, Nikolics Izidor, Nuszbaum Marczel, Orbán Ignác, Paitz József, Palicski András, Dr. Papp Ignác, Papp Sándor, Paukovich Ottó, Paul Keresztély, Pekló Béla, Perits Jankó, Pétervári Sándor, Dr. Pinkovics Sándor, Preud József, Dr. Prodanovics Mihály, Profuma Róbert, Profuma Vilmos, Pummer Sándor, Ráth Károly, Resch Miklós, Dr. Ribiczey Kálmán, Richter Dániel, Rohonyi Gyula, Róth Ignác, Róth Vilmos, Schaffer Jakab, Schattelesz Nándor, Simon György, Schomann István, idb. Schomann János, Schönberger Henrik, Stessel Rezső, Schubert Márton, Schusztar András, Schwartz Lipót, Silits Demeter, Stadler Ferenc, Steiger Frigyes, Steinbach Emil, Steiner Gyula, Dr. Stojakovits Jefta, Stelnitzki Adolf, Sztratimirovics László, Dr. Szabó Lajos, Szalkai Sándor, Szalay Lajos, Száraz Ferenc, Szarka Ambrus, Szauter Antal, Dr. Szavits Milán, Dr. Szentiványi Ármán, Szlávi János, Szondi Gábor, Dr. Tapavicza György, Toth K. Antal, Ujhely Vilmos, Varga Antal, idb. Zambauer Ágoston.

A helyettes lájstromba; ifj. Andricsek Pál, Albrecht Károly, Antunovits András, Aschenbrenner Károly, Avar Gyula, ifj. Báhl István, Bajazeth Zsivkó, Báki György, Balázs János, Balogh Ferenc, Bársony János, Bartos János, Bartos József, Basztalovits István, Bauer László, Baumann Ferenc, Becskeházy István, Belohorszky Károly, Berger Vilmos, Béres György, Boda Mihály, Bogyá István, Böhm Bernát, Böhm János, Braun Károly, Brezina Antal, Bulics Ferenc, Oselikovics Imre, Csipő György, Dr. Csirié A. Szima, Czoczek János, Deutsch Simon, Eckfeld Adolf, Embery Mihály, Fábian Mihály, Fehér György, Fejős Márton, Frankl Bernát, Fűr Imre, Gábl Nándor, Gellért Károly, Glosszi András, Goldfahn Géza, Dr. Grosz Antal, Herczog Gyula, ifj. Hesz Frigyes, Hoffmann Lajos, Jovánovits A. Milán, Lebercz Károly, Linarics Vilmos, Löbl Jakab, Marer József, Marecskó Antal, Maros Mihály, Mendrsits Mihály, Merkva Alajos, Morgenthaler Ferenc, Palásti András, Palásti Illés, Poljakovits Vince, Rapcsák Pál, Regényi István, Schaffer Samu, Scheinberger Károly, Schirschinger Viktor, Schmidt Rezső, Schossberger Lajos, Simon József, Sipos Szilárd Bálint, Szabó Ferenc, Székely Salamon, Szilassy Ferenc, Smetana Gusztáv, Szücs Ferenc, Timpauer Antal, Torma Antal, Török Gáspár, Trischler Károly, dr. Varnay Ernő, Vukosa Pascal.

Hölgyek figyelmébe!

Van szerencsém Ujvidék és környéke mélyen tisztelt hölgyközönségének szives tudomására hozni, hogy **NŐI DIVATTERMEMET** folyó évi november hó 1-én Kossuth Lajos-(Fő)-utca 23. szám Duna-utca 28. szám (I. emelet) alá tettem át.

Együttal bátorkodom a nagyrabecsült hölgyközönséggel tudatni, hogy divattermembe a legelegánsabb szabású és kivitelű kosztümekek, valamint francia és béli toalettek, mennyasszonyi kelengyek, a legmodernebb és legizlésebb konfekciók, szóval e szakmába vágó bármiféle női ruhadarabok személyes felügyeletem alati és szavatosság mellett, készülnek. — Amidőn végül a mélyen tisztelt hölgyközönség szives pártfogását kérem, a legpontosabb és legfigyelmesebb kiszolgálásról eleve biztosítom.

HITRI KÁROLY, angol és francia női toalett-készítő Ujvidéken, Duna-utca 28. szám I. emelet.

Színház.

A városok életében fontos tényező — mondhatnám szellemi életünk szíve a színház. — Ott tartunk lépést nemzetünk, ott haladunk a világirodalom és általános világnézetek sorompóival egyenlő ütemben. — Színházba járásra pedig legalkalmasabb idő a tél. Ezért üdvözljük örömmel Mezey Kálmán színtársulatát, aki óriási ut és áldozatkészség árán jött Ujvidékre, ahol előadásai sorozatát „*Csökkirály*“ c. eredeti operettel e hó 5-én megkezdte.

Ma, vasárnap este a „Csökkirály“-t ismételik a tegnapi szereposztásban.

Hétfőn Schnitzler vigjátéka „Gretchen“ kerül színre *Kiss Célival* a címszerepben, aki a társulat egyik legügyesebb színésznője. — Kivülre *Derenghy, Gáspár és Pataky* komikusok játszanak vezetés szerepeket. — A darab a Magyar Színházban aratott nagy sikert. — Kissé pikáns, — de a legszellemesebb ötletek és változatos fordulatok élénkítik a darabot s a közönség ki nem fogy a kacagásból.

Kedden mutatkozik be a társulat nagytehetségű, temperámentumos soubrettaja, *Barna Mariska*, akinek Szabadkán már e szerepben nagy sikerei voltak s akiről a „Bácsmegeyi Napló“ írja: „Barna nem affektálta, a mit mondott, hanem szívből beszélt és a mi fő: természetesen. A II-ik felvonásban Nikivel eljátszott és elénekelt duett valóságos reklámcsapás volt a — szerelem mellett. A művésznőt, ki e szerepével egy csapásra meghódította publikumunkat, nyílt színen többször, a 2-ik felvonás végén pedig majd egy tucat-szor meg- és kitapsolták.“)

Kedden délután „*Lili*“ operette félhely-árakkal kerül szíre.

Szerdán a „*Janitőnő*“-ben a társulat nagytehetségű drámai színésznőjét ismeri meg a közönség, akinek tehetségéről és kvalitásairól még sokat fognak zengen a színházi kritikusok.

Mi a magunk részéről sikert és boldogulást kívánunk a közénk jött magyar társulatnak.

A publikumnak pedig kitartást.

HIREK.

Járvány és közöny. Alig hihető, hogy közönnnyel, a legnagyobb foku közönnnyel találkozunk ott, ahol nem egyesek érdekeinek, hanem az összesség legdrágább kincsének, az egészség megvédelmezéséről van szó. És a mi közönnységünk megselekedte azt. A hónapok óta tartó vörhenyjárvány leghatásosabban csak úgy és akkor küzdhető le sikeresen, ha első sorban a közönség maga nyújt segédkezet, közreműködése nélkül a legerélyesebb hatósági rendelkezések csak fél-intézkedések maradnak. És mégis a közönség csak annyira érdeklődik a járvány elleni óvintézkedések iránt, mintha nem is saját, hanem a szomszéd ügyéről volna szó. Ennek a megmagyarázhatlan vétkes közönnnek szolgáltatotta bizonyítékát városunk közönsége m. vasárnap, midőn a kerületi orvosok magyar, német és szerb nyelven tartottak előadást a vörhenyről, a védekezésül alkalmazandó óvintézkedésekről s érdeklődő közönség, szülő alig jelentek meg 40-en! Ne a hatóságot szidjuk, ne az egészségügyi bizottságot és az orvosokat vádoljuk, hanem kiki magára vessen, ha a járvány befészkelte magát és csak akkor kapkodunk, kiáltunk segítség után, mikor a veszély ajtónkon betör és a tenni akarás már késő! A közönség ezen közömbösségével szemben némi

megnyugvást kelt a miniszter leirata, mely megengedi, hogy kényszerrel alkalmaztassék ott, ahol a gyermekek nem különíthetők el a szülő rábeszélés után sem engedi gyermekét a kórházba szállíttatni.

Az ujvidéki Magyar Kaszinó jövő szombaton, december 12-én tartja harmadik házi estélyét, amelynek sikere mindenesetre nem marad az eddig rendezett mulatságok sikere mögött. Akik meghívót nem kaptak és arra igényt tartanak, forduljanak Dr. Piukovich Sándor kaszinói titkárhoz.

Égl jelenség. Nem mindennapi jelenségben volt része a csittörtökön este sétáló közönségnek. A holdat bárány felhőkkel tell barna vörös szegély övezte, a szegélyt pedig egy teljes színpompájában ragyogó szivárvány vette körül. Vannak, akik azt akarják következtetni, hogy háboru lesz.

Nagy katonahangverseny. Vasárnap, december hó 6-án, este 1/28 órakor a Mayer Nagyszállóban a pétervárad 70-ik cs. és kir. gy. e. teljes zenekara, — Csermák József karnagyuk személyes vezetésével és közreműködésével, nagy katonai hangversenyt rendez, melynek műsora ez alkalommal különösen vonzó és érdekes. Belépő díj csak 20 kr.

Az „Ujvidéki kat. könyvtáregylet javára f. évi dec 7. és 8-án a beltéri r. kath. tanács-teremben *színelőadást* rendez, a következő műsorról: *A torta záradoklása*. Vigjáték két felvonásban. Irta: Pailler Vilmos. Személyek: Felsőhegyi tanácsosné, Karola Kempl Etel k. a.; Vágvölgyi Lajosné, Fanny Léh Mária k. a.; Udvardy Emma Nagy Mária k. a.; Patay Ferencné, Godor Nelly k. a.; Róza, tanácsos szobaleánya Schneider Gizella k. a.; *Ének- és zenedarab*, éneklő András Etel, zongorán kíséri Léh Mária. *Elégedetlenek* dialóg. Zöldi M. Előadják: Godor Nelly k. a. és Horváth István. Tombola. — Kezdeté délután 5 órakor.

Skarlát. A főorvosi hivatalnál bejelentetett nov. 28-tól dec. 5-ig 8 eset. Halálozás nem volt.

Az Ujvidéki Dalárda ez évi közgyűlését jövő vasárnap, dec. 13-án d. e. 11 órakor, szavazatképtelenség esetén pedig reá következő vasárnap (dec. 20.) tartja egyleti helyiségében. — *Szilveszter* estélyére a rendes énekszámokon kívül két érdekes szindarabot készít elő, melyekre a pártoló tagok és a közönség figyelmét már most felhívjuk.

Eljegyzés. Dr. Ritter Gyula *ujvidéki* szolgabíró jegyet váltott Tóth Erzsike kisaszonnyal Zentáról.

Rendőri hír. Burmann Sándor puskaműves kirkatából 2 Flaubert puskát loptak. Rendőségünk a tettest megcsipte Dévics János 15 éves suhanc személyében, aki a puskákat Kamenicán eladta. — Feltűnő költségek miatt rendőségünk letartóztatta Pintér Ferenc és József cservenkai lakosokat, kikről a cservenkai hatóság utján kiderült, hogy többszörös betörést és lopást követtek el, amiért a cservenkai csendőrség értük jött és haza szállította.

A rendőrbjelentési hivatal f. november havi ügyforgalma a következő volt: ujvidéki lakosok új felvétele 106, lakváltozásuk 460; cselédek új felvétele 89, helyváltozásuk 456; idegenek magánháznál 80, vendéglőkben 1007. Kir. ügyesség által letartóztatva 40, elbocsátva 14. Mint központi kézbesítő hivatalhoz beérkezett kikézésre 1622, ezek közül sikerrel 1569 db. Házasság kötések 43, ujszülöttek 106, elhaltak 61. Értesítések adattak összesen 5011 esetben, még pedig eredménnyel 4785. Kiadatott külhoni utlevél 43, igazolási jegy

9, cselédkönyv 9. Megfigyelő lap összesen megfektetve 640.

Anyakönyvi hír. Az ujvidéki anyakönyvi hivatalnál nov. 27-től dec. 4-ig bejelentett születések 18, még pedig 8 fiu, 10 leány; meghalt: 11.

Az érsek adománya. Dr. Városov Gyula érsek az épülő szabadkai szentferencendi templom költségeinek fedezésére 1000 k. adományozott.

Halálos szerencsétlenség. Apics Gyóka zsabylai földmives 13 éves fia Vucsetin Péter szélmalom-tulajdonos malmába ment, hogy az ott levő kukorica őrlését megsürgesse. Eközben megnézte a malmot, melynek kerekai egy vi-gyázatlan pillanatban a fiut megragadták és lábait a forgótól leljesen letépték. A fiu néhány perenyi kinlódás után meghalt.

A palánkal vasut első áldozata. A szabadka-gombos-palánkai vonalon e hó 2-án Meixner Antal 35 éves munkás Bácsordas álmás előtt ép abban a pillanatban akart a sineken áthaladni, mikor az anyag szállító vonat az állomáshoz ért. A sűrű ködben Meixner nem vette észre a közeledő vonatot, sem a mozdonyvezető nem látta a veszedelmet s így a mozdony a szerencsétlen embert elütötte, úgy hogy szörnyet halt.

Béklivitteli részvénytársaság. Szabadkán most olyan vállalat van alakulóban, amelynek nagy jelentősége lesz Bácska gazdasági életében. Ezek óta különösen prosperál Szabadkán a Deutsch Herman-féle bélfeldolgozó vállalat. Ez az ipartelep állat-beleket dolgoz fel és importál külföldre. Most ezt a kitűnő vállalatot szegedi, temesvári, szabadkai, budapesti és francia pénzemberek „Első Magyar Béklivitteli R. T.“ cég alatt részvénytársasággá akarják átalakítani. A mozgalom élén Klein Adolf dr. szabadkai kórházi főorvos, Perjessy László, a szegedi kereskedelmi és iparkamara titkára, Csányi László szegedi szalámigyáros, dr. Deák Béla kulai ügyvéd, a marseillei „Comptoir Commercial Franco Hongrois“, Zachár Gyula budapesti, Weisz Ferenc temesvári bank-igazgatók állanak. A tervezet szerint a vállalat 250,000 korona alaptőkével indulna meg, amely 100 korona névértékű részvényekben jegyez-tenék le. Az alapítási tervezet szerint a rész-vény jegyzésekor 10 kor. fizetendő első rész-letül és öt korona alapítási költségekre, továbbá 20 korona 1908. december 15-ig fizethető, míg a fenmaradt 70 kor. 1909. január 1-től hét egymásutáni részletben fizetendő 6%-os kamatokkal. Részvényeket Zomborban az „Agrár-bank“-nál, Szabadkán a „Délvidéki Közgaz-dasági bank“-nál és Krammer Antal üzletében lehet jegyezni.

Csenevész gyermekek

gyorsan egészségesekké válnak, ha a SCOTT-féle Emulsiót szedik. A javulás már az első adag használata után észlelhető.

A SCOTT-féle Emulsió

Az Emulsió vásárlásánál a SCOTT-féle módszer védjegyét — a halászt — kérjük figyelembe venni.

oly édes, mint a tejszín és a beteg szívesen veszi be és megemésztí még akkor is, ha a tejet visszautasítja. Köztudomásu, hogy az orvosok az egész világon legmelegebben ajánlják a

Scott-féle Emulsiót.

Egy eredeti üveg ára 2 K. 50 fillér.

2-4 Kapható minden gyógytárban.

Levél a washingtoni Fehér Házból egy bácska irónak. *Vértesi Károly* utirajzírónkat az 1904-ik évben tett amerikai útja alkalmával a magyar-osztrák követség ajánlása folytán Rooseveltt elnök szívesen fogadta kihallgatáson. Vértesi Károly megírta azóta nagy munkáját, a „Körutazás Amerikában” című könyvét, s abban egy jellemrajzot is közölt Rooseveltt köztársasági elnökről. A nevezett író dusan illusztrált könyvének egy remekül bekötött diszpéldányát, az elnökről írt jellemrajzot pedig angol fordításban az elnöknek megküldvén, The white house-ból folyó évi november 9-iki kelettel egy kedves megszólításu és meleg hangu levél érkezett a szerzőhöz, melyben az elnök megköszöni az író szíves figyelmét és nagybecsült udvariasságát.

Bácsmegyel sertések kivitel tilalma. A sertésvésznek megtörtént elhurcolása miatt tilos a sertéseknek Horvátországba való bevitelle a bajai, apatini, almási, hódási, kulai, palánkai, óbesei, topolyai, *ujvidéki* és zombori járásokból.

Rakodási idő leszállítása a vasuton. F. november 29-étől kezdve visszavonásig 1. az üzletszab. 56. §. (4) pontja, illetőleg a vasuti árufuvarozásra vonatkozó nemzetközi egyezmény 5. cikk (3) bekezdésében foglalt rendelkezések alapján a Fiuméba, valamint általában az osztrák-magyar monarchia két államának szerződéses vámterületén kívülre rendelt gabona-szállítmányok és örlemények soron kívül fognak továbbítani; 2. a magyar bel (Fiumét kivéve) és az osztrák, valamint a bosnyák-hercegovinai vasutakkal való forgalomban a kocsiakományu teherárakra nézve (az élő állatokat, a friss húst, a friss gyümölcsöt, a friss főzeléket és a tojás küldeményeket kivéve), a felvétel és szállítási határidő iránt az üzletszabályzat 55. §. (3) pontja vétetik alkalmazásba; 3. az üzletszabályzat- és díjszabásokban meghatározott be, illetve kirakási idő az üzletszab. 69. §. (7) pontja alapján 9 nappali órára szállítatik le. (A megállapított 9 nappali óra a közhírré tett raktári szolgálati órák kezdetétől, annak megszakitás nélküli befejeztéig terjedő időtartam alapul vétele mellett számítottatik.) Gabona, örlemények, élő állatok, friss hús, friss gyümölcs, friss főzelék és tojás küldemények kivételével az osztrák-magyar monarchia két államának szerződéses vámterületén kívülre rendelt egyéb oly kocsiakományu teherárak, melyeknek el-fuvarozása azonnal nem eszközölhető, a nemzetközi egyezmény 5. cikk (2) pontja alapján a magyar korona területén érvényes üzletszabályzat 55 §. (2) pontjában foglaltaknak megfelelőleg csakis a lehető elszállításig való ideiglenes megőrzésre fogadtatnak el.

A pénzügyőrök Manlioherth kapnak. A pénzügyi kormány végre belátta, hogy a pénzügyőrök jelenlegi fegyvere, a Werndl-karabély már semmiképp sem felel meg a mai követelményeknek, mert azt a régi időkből való pus-kát alig lehet védelmi eszközzül használni. Pedig különösen a határszélen a pénzügyőrség akárhányszor van támadásoknak kitéve. Az új fegyver a pénzügyőrség sajátos viszonyainak megfelelően átalakított Manlicherkarabély, amelyet egyelőre a határszéli szakaszok altisztjei kapnak meg.

Új vonat megállás Kiskunfélegyházai-Jakabszálláson. A Temesvár-Józsefvárosról délelőtt 9:25 induló és Budapest nyugoti pályaudvarra este 7:35 érkező személyvonat f. november 15-től kezdve a Kiskunfélegyháza-és Páka állomások között fekvő Kiskunfélegyházai Jakabszállás 266. számú őrháznál utasoknak leszállása céljából d. u. 3:19 feltétele-sen megállítatik.

Legnépesebb csemege-különlegességek, folytonos újdonságok Wagner testvéreknél Ujvidéken.

Foulard és „Henneberg” selyem, 1-80 k tól feljebb, hőrméneve és vámmentesen; Minta postafordul-tával.
Nyers Bast - Selyem
Ohiné
Skót
Megrendelések bármely nyelven intézendők: an Seidenfabrikt. Henneberg in Zürich.

Nyilt-tér.

Köszönetnyilvánítás.

Felejthetetlen kis

HUGÓ

fiunk korai elhunytá alkalmából, megpróbáltatásunk nehéz óráiban, oly sok oldalról nyil-vánult öszinte részvétért ez uton mondunk hálás köszönetet.

Ujvidék, 1908. december 2.

Königstättler Dusan és neje.

Viruló gyermeket akar mindenki,

de sajnos, a gyermeki szervezet oly gyöngye és annylra fogékony minden befolyás iránt, hogy a gyermeket csak ritkán kiméli meg a rosszul-lét és a betegség. És éppen az a nagy művészet: megelőzni és ha mégis meghűlés vagy rosszul-lét mutatkozik okosan szombeszállni vele. Megelőz-heti, ha gyermeket sohasem engedi Fay valódi szodoni ásvány-paszillája nélkül az iskolába, a jágra vagy sétára. Észrevehető bajt sikerrel le-lehet gyógyítani a Fay-féle szodoni ásvány-paszillá-észszeril alkalmazásával. Skatulyája

I K. 25 filléért minden gyógyszerárban, drogériában és ásványvízkereskedésben kapható és mindig Fay-féle valódi szodoni-t kell kérni.

Vezérképvislet: Ausztria-Magyarországra: W. Th. Guntzert, Wien, IV. Gr. Neugasse, 17. Főraktár Budapest: Egger Leó dr. és Egger J. VI. Váci-körút 17. Kochmeister Frigyes utóda, V. Hold-utca 8. Thallmayer és Seltz, V. Zrínyi-utca 8., Török József, VI. Király-utca 12.

Felelős szerkesztő: Pap Sándor.
Társaszerkesztő: Zanbauer Ágoston.

Hirdetmény.

Eladó hintó.

Szép, alig használt, elegáns hintó eladó.

Bővebbet **Léderer Jenőnél**, Kossuth Lajos-utca 52. 1-3

Müncheni sör!

A Szalvator pincéhez c. Paulani sörfőz-déből Münchenből érkezett sör mai naptól kezdve sörcsarnokomban kiméretik.

Tisztelettel

Kopolovics János.

558. végreh. 1908. szám.

Árverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy az ujvidéki kir. törvényszék 1908. évi 17883./P. számú végzése következtében dr. **Kovács Bódog** ujvidéki ügyvéd által képviselt *ujvidéki kereskedők és iparosok hitelintézete* javára 100 kor. s jár. erejéig 1908. évi nov. hó 3-án foganatosított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 673 kor.-ra becsült követ-kező ingóságok, u. m.: szobabutor, kocsí, csöves kukorica, kukorica szár és egyéb ingók nyilvános árverésen eladatnak,

Mely árverésnek a zsabylai kir. járásbi-róság 1908. V. 2368/2. számú végzése folytán 100 k. tőkötvetelés, ennek 1908. évi április hó

15-ik napjától járó 6% kamatai, 1/8% váltódij-és eddig összesen 56 kor. 70 fillérben bi-róilag már megállapított költségek erejéig *Zsabylán Mijátov Gyóka, Matity Emil, Mijátov Ráda alperesek házánál* leendő meg-tartására 1908. évi december hó 10. napjá-*nak délelőtti 9 órája* határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegy-zéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. c. 107. és 108. §-ai értel-mében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek, szükség esetén becsáron alul is el-fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és telülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. c. 102. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Zsabylán 1908. nov. hó 26-án.

Kádár Árpád.

kir. jbir. végrehajtó.

9892. tkv. 1908. szám.

Póthirdetmény.

Az ujvidéki kir. törvényszék mint telek-könyvi hatóság közhírré teszi, miszerint a Liptai Antal temerini lakos végrehajtónak Oláh János temerini lakos végrehajtást szen-vedő elleni 450 kor. s jár. iránti végrehajtási ügyében a temerini 1813. sz. betétben A. + 1. sorsz. alatt foglalt 5155 hrsz. jószágtestre 4600 kor. a temerini 1528. sz. betétben A. I. 1-3. sorsz. alatt foglalt 5457/1, 5458/1, 5459/1. hrsz. jószágtestből Oláh Jánost illető 1/2 részre 636 kor. az u. o. II 1-3. sorsz. 5457/2, 5458/2. és 5459/2. hrsz. jószágtestből ugyanazt illetve 1/2 része 636 kor. végre a temerini 2660. sz. betétben A. I. 1-2. sor. 5158. és 5292. hrsz. jószágtestből ugyanazt illető 1/2 részre 2585 kor. kikialtási árban Temerin köz-ségházához 1908. évi december hó 19-ik napjának d. u. 3 órájára kiűzött árverés az 1881. LX. t. c. 167. §-a alapján Győri Sándor végrehajtató érdekeben is 1300 kor. tőke követelése s jár. kielégítése végett megtar-tatni fog.

Ujvidék, 1908. évi november hó 23-án.

Molnár,

kir. törvényszéki bíró.

Védjegy: „Horgony”

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

egy régiónak bizonyult háziszor, mely már sok év óta legjobb fájdalomcsillapító szornek bizonyult **köszvénynél, oszúnál és meghűléseknél, bedőz-..... solésékpen használva.**

Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan üve-get fogadjunk el, mely a „Horgony” védjegyvel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van esomagolva. Ára üvegekben K-80, K1.40 és K2.- és úgyszólván minden gyógyszerárban kapható. — Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél, Budapest.

Dr. Richter gyógyszerháza az „Arany oroszlánhoz”, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu. Mindennapi szétküldés.

MÁV 301.585./1908. szám.

Pályázati hirdetés.

Kereskedelemügyi m. kir. miniszter ur Ó nagyméltósága a máv 1909. és következő évek talpa és váltótalpa szükségletének biztosítása céljából f. é. június 17-én megtartott nyilvános ajánlati tárgyalás eredményét megsemmisíteni és elrendelni méltóztatott, hogy újabb nyilvános pályázat hirdettessék. Ennélfogva a máv igazgatósága, eddigiektől eltérő feltételek mellett a máv részére, a jövő 1909. évben szükséges vasuti tölgy-, telítetlen bükk- és fenyő talpfák, valamint tölgy váltó- és különaltalpfák szállításának biztosítására újabb nyilvános pályázatot hirdet.

A szükséglet megközelítőleg a következő: Tölgytalpfákból: 360.000 drb. 270 cm. hosszú közbenső, I. rangú; 101.000 drb. 250 cm. hosszú ütősző I. rangú; 574.000 drb. 250 cm. hosszú közbenső I. rangú; 72.000 drb. 220 cm. hosszú 17 cm. felsőszélességű ütősző II. rangú; 133.000 drb. 220 cm. hosszú 14 cm. felsőszélességű közbenső II. rangú; 31.000 drb. 220 cm. hosszú 16 cm. felsőszélességű, közbenső II. rangú. Telítetlen bükktalpfákból, esetleg fenyőtalpfákból: 100.000 drb. 270 cm. hosszú, közbenső I. rangú; 28.000 drb. 250 cm. h ütősző I. rangú; 157.000 drb. 250 cm. hosszú közbenső I. rangú; 19.000 darab 220 cm. hosszú 17 cm. felsőszélességű, ütősző, II. rangú; 36.000 drb. 220 cm. hosszú 14 cm. felsőszélességű közbenső II. rangú; 9.000 drb. 220 cm. hosszú 16 cm. felsőszélességű közbenső, II. rangú. A tölgy váltó- és különaltalpfák 8500 köbméter ép- és tompított (lesarkolt) élű.

A tölgytalpfák, tölgy váltó- és különaltalpfák szállítása csak 1909-re; vagyis egy évre, a telítetlen bükktalpfák és fenyőtalpfák szállítása pedig 3 egymásután következő évre, vagyis 1909., 1910. és 1911. évre ajánlható. Bükktalpfák szállítására tehát ajánlatot lehet tenni egy, kettő és három évre is.

A szállításra, illetve ajánlattételre vonatkozó részletes feltételeket, módokat tartalmazó „Ajánlati felhívás”, valamint az ajánlatok megtételére szolgáló ajánlati űrlapok és a tölgy váltó- s különaltalpfák méretjegyzéke a máv üzletvezetőségénél és a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságánál megtekinthetők és a máv igazgatóságának anyag- és leltár-beszerezési (A III.) szakosztályánál (Andrássy ut 73.) díjtalanul kaphatók. A szállításra vonatkozó általános és különleges feltételek a máv budapesti nyomtatványtárnál (Andrássy ut 75.) kaphatók, — a vételár és a postaköltség előzetes befizetése ellenében.

A szabályszerűen kiállított, ivenként egy k. bélyeggel ellátott ajánlatokat lepecsételve és a borítékon ezzel a felirással: „Ajánlat 301585/908 számhoz” ellátva legkésőbb 1908. december 10. déli 12 órájáig a magyar királyi államvasutak igazgatóságának anyag- és leltár-beszerezési szakosztályában kell átadni, vagy postán oda beküldeni. Bánatpénzül az ajánlott talpfamennyiségek egy évi értékének 5%-át készpénzben, vagy állami letételekre alkalmas értékpapirokban az ajánlatok benyújtására kitűzött határidőt megelőző nap déli 12 órájáig a máv igazgatóságának budapesti főpénztárában kell letenni. Az ajánlati felhívástól bármely csekély mértékben eltérő és bánatpénz letétele nélkül tett, vagy később benyújtott ajánlatok, valamint a pótajánlatok figyelembe nem fognak vétetni.

Budapest, 1908. nov. Az igazgatóság.

Lelkesek- és tanítóknak

5% árengedmény.

Még azokat is, akik éveken át másot használtak, meghódította a valódi

ERŐ SÓSBORSZESZ,

mert mindast egyesíti magában, amit egy igazán jó és hatásos házi szerűl várni lehet. Öre az egészségnek, fertőtlenítő, erősítő és edző az izmokat, fájdalomcsillapító. Páratlan mint szájszív, haj- és bőrápolószer.

— Szükséges minden háztartásban. —

Kapható mindenütt 30 fill., 40 fill., 1 és 2 koronás üvegekben.

Postán 10 kis üveget 3 koronáért küld utánváltóval vagy a pénz előzetes beküldése után

KOSMOS labororium, GYŐR.

Kapható mindenütt.

8 - 20

AZ „ALTVATER” likörgyár

GESSLER SIEGFRIED

os. és kir. udvari szállító

József főherceg ő fenségének kamarai

szállítója

BUDAPESTEN

ajánlja

„ALTVATER” likörjét

és minden egyéb finom likörkészítményeit, valamint a legutóbbi termésből ezüst üstben befőtt MÁLNASZÖRPÖT.

Tüdőbetegek, gyomor, bél, vesebajosok, köszvényesek megmentője, a legegészségesebb üdítő asztali ital

A MÁLNÁSI
Sicilia
ARTÉZI GYÓGYVÍZ

KAPHATÓ MINDENÜTT

FŐ-**BRÁZAY KÁLMÁN** CELEGHÉL

RAKTÁR: BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 37/39.

Orvostanárok véleményei, használati utasítás minden üveghez van mellékelve

Egyedül valódi **THIERRY BALZSAMA**

csak a zöld apá ával mint védőjeggyel. Legkevesebb küldemény 12/2 vagy 6/1, avagy 1 szabadalmazott különleges-utazó-családiüveg 5 korona. — Csomagolás ingyen. Thierry Centifolium-Kenőcs.

Legkevesebb küldemény 2 doboz 3.00 korona. A legjobb házi szerűk gyomorhaj, gyomorégés, göres, köhögés, mellhaj, minden belső szerv gyulladás, köszvény, tagzsugattás, mindenféle seb, sorvadás, tályog, daganat, mindennemű sérülés stb. ellen. — Így tessék címezni: Védoangyal gyógyszerár. Thierry A., Prograda Rohics mellett.

Raktárak Budapest: Török József gyógyszerész, Egger J. és Egger Leó dr. és Vörtes L. Lugos, Zombor: Német gyógyszerár (a Szentháromság) telefon 71.

28 - 31.

17705. 1908.

Temesvári vásár-hirdetés.

Az idei Temesvári Szent-Miklós

országos vásár

folyó évi dec. hó 17-től bezárolag dec. hó 21-éig fog megtartatni.

Mindenféle állat felhajtása az országos vásárra december 17-től, esütörtökön reggel 5 órától kezdve meg van engedve.

Temesvárott, 1908. december hó 21-én.

A városi főkapitányságtól:

1-2

Beé Ferencz, főkapitány.

Meghonosított francia

szőlőfajokból szüretelt és gondosabban mint saját kezűvel készült borból összeállítva, természetes, hogy minősége a drága francia pezsgőkkel egyenértékű.

KAPHATÓ:

minden elsőrangú fűszerkereskedésben, kávéházban és vendéglőben.

Köhögés, rekedtség és hurut ellen nincs jobb a

Réthy -féle panetefű **cukorkánál.**

Vásárlásnál azonban vigyázzunk és határozottan RÉTHY-félét kérjük, mivel sok haszontalan utánzata van.

1. doboz 60 fillér.

Csak RÉTHY-félét fogadjunk el!

Szerémi borozó.

ezelőtt „Transvaal” a Központi Itellintézettel szemben.

Van szerencsém a mélyen tisztelt közönségnek helyben és a környéken szives tudomására hozni, hogy helyben más bortermelő országok mintájára egy borozót nyitottam, melyben kizárólag a már ismert kitűnő borsfajok-Kamenicán a Parago hegyen fekvő 20 holdas szőlőből — továbbá saját főzésű szilvórium és törköly fognak kimérteni.

Ezen borozó vezetésével Schmidt Antal urat, kit helyben becsületes embernek ismernek, megbíztam.

As összes italokat ó az igen tisztelt vendégeknek csakis természetes tiszta állapotban fogja kiszolgáltatni.

Kérem a mélyen tisztelt közönséget, hogy boraim kitűnőségéről meggyőződni sziveskedjék.

Kiváló tisztelettel

SCHWARZ JÓZSEF.

A borozóban egy még majdnem új, mostani gyártmányú sörkimerő készülék jutányosan eladó.

Schön V.

butoripar-raktára

UJVIDÉK, Duna-utca.

Asztalos- és kárptosbutorok állandóan nagy választékban. Divánok, ottománok és matracok bámulatos olcsó árban.

Asztalos- és kárptosmunkák, valamint átalakítások pontosan és lelkiismeretesen eszközöttek. 3-5

Kedvező fizetési feltételek!

Szőlő ürmös.

Van szerencsém a tisztelt közönség tudomására hozni, hogy mátol fogva a legfinomabb karlocai szőlő ürmös került vendéglőmben kimérésre.

Más finom borokat is — háson kívül is — olcsó árban adok.

Koplovics József,
vendéglős.

Uj üzlet

rőfős és kézműáru

POPOV és PETROVITS

Ujvidék, Kossuth Lajos-u. 27. Stefanovits Lyubo házában.

Van szerencsénk értesíteni a t. vevő közönséget, hogy mai naptól kezdve fent nevezett cégnél: *Női kelmék kosztümei ruha- és bluzoknak, selymek, mindcn színben és minőségben, vászon, barchend stb.* 4-5

méréselt és szabott árak mellett kapható.

28947 sz. kig. 1908.

Pályázati hirdetmény.

Ujvidék szab. kir. város tanácsa az újalkotott városi szervezeti szabályrendelet 286. §-a alapján pályázatot hirdet egy 6 évre szóló, választás utján betöltendő, évi 2100 kor. fizetés, két egyenként 200 koronás ötödéves pótlék és 600 kor. lakáspénz élvezetével egybekapcsolt gazdasági intézői állásra.

A pályázni óhajtokat felhívjuk, hogy az 1883. évi I. t.-c.-ben, illetve a városi szervezeti szabályrendelet 285. §-ában megszabott minősítést, (valamely m. kir. gazdasági tanintézet szabályszerű bevégzését) igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényeiket 1908. évi december 8-ik napjának déli 12 órájáig a városi tanács iktató hivatalánál nyujtsák be.

Ujvidék, szab. kir. város tanácsának 1908. évi november hó 23-án tartott üléséből.

Dr. Demetrovits Vladimir
polgármester.

3-8

9-16

Világos

fő

magáéva teszi azt a haladást, azokat a vivmányokat, melyeket a táplálószeri vegytan a háziasszonyok javára elért.

Dr. Oetker sütőpora a 12 fill., pótolja az élesztőt vagy komlót, a kalácsot, tortákat linzi tésztát és mindeu más süteményt és tészta neműket nagyobbá, jobbjúvó, puhábbá és könnyebben emészthetővé teszi.

Dr. Oetker pudingpora a 12 fill., tejjel főzve kitűnő ízű és olcsó utóételt ad gyermekek és felnőttek részére.

Dr. Oetker vanillinokra a 12., a csokolade, pudingok, tej-, mártások- és krémeknek kitűnő vanille-izt ad és a drága vanillo-hűvelyt teljesen pótolja. Egy csomag tartalma folér 2-3 hüvely jó vanilleval.

Minden csomagon részletes használati utasítás. Kapható minden fűszerkereskedésben. Receptje ingyen.

Dr. A. Oetker, Bielefeld és Wien.

IPAR- ÉS KERESKEDELMI TAKARÉKPENZTÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Ujvidéken, Kossuth Lajos utca 49. szám.

Tisztelettel közöljük, hogy egy előkelő budapesti pénzintézettel létrejött megállapodás folytán, abban a kellemes helyzetben vagyunk, hogy földbirtokokra, szilárd anyagból épült, épülő félben levő vagy építendő ujvidéki házakra jelzálogos bekebelezés mellett tőkét és kamatokat magukban foglaló, félévenként lejáró törlesztési részletekben (annuitás) visszafizetendő és rendkívül kedvező feltételek mellett folyósítandó

Záloglevél kölcsönöket

engedélyeshetünk. — A kölcsönügylet végleges lebonyolításáig esetleg előleget is adunk.

AZ IGAZGATÓSÁG.

Van-e már gyermeküknek Horgony-Kőépitőszekrénye?

Ha igen, akkor ne mnlassa el azonnal a legújabb kőépitőszekrényárjegyzéket lent jegyzett cégtől bekérni, hogy annak alapján a következő kiegészítőszekrényt kényelmesen kiválaszthassa és aztán a legközelebbi játékszerekkereskedésben beszerezhesse.

Ha azonban gyermekei egy Horgony-Kőépitőszekrényt még nem bírnak, vagy tévedésből egy „Horgony” védjegy nélküli szekrények, azaz egy utánzat birtokában

vannak, akkor Önre nézve a legújabb árjegyzék kétszeres fontossággal bír, mert legpontosabb felvilágosítással szolgál minden egyes

Horgony-Kőépitőszekrényről

és lehetővé teszi Önnek, hogy gyermekei számára a megfelelő nagyságu szekrényt kényelmesen kiválaszthassa. Mindenesetre azonban saját érdekében tessék megjegyezni, hogy csak a Horgony jeggyel ellátott szekrény a több mint

egy negyedszázad óta

jónak bizonyult Richter-féle eredeti gyártmány, minden egyéb kőépitőszekrények csak hamisítványok.

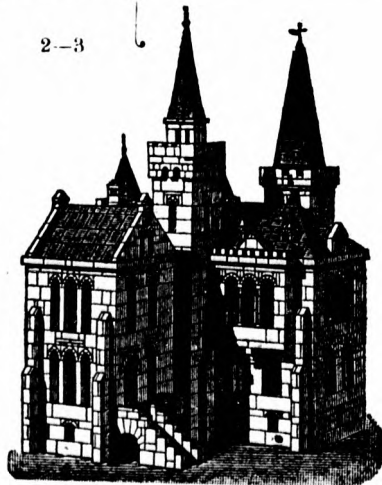
A gazdagon illusztrált árjegyzékben a Horgony-Kőépitőszekrények, Horgony-Rakásjátékok és a „Meteor” Golyó-Mozajkjátékok, stb. leírását találjuk. Valódi csak a Horgonynyal!

Richter F. Ad. és Ta., kir. udv. és kam. szállítók,

Iroda és raktár: **BÉCS,** Gyár: I. Operngasse 16. XIII/I (Nietzing) Rudolfstad, Nürnberg, Oltén (Svájc), Rotterdam Szt. Pétervár, New-York.

A ki zenekedvelő, az kérjen árjegyzéket a híres Imperator zenélőművekről, beszélőgépekről és Horgony-hangleme ekről is.

2-3

Figyelem!

Szőlőoltványt, szőlővesszőt ne rendeljen addig, míg tőlem árjegyzéket nem kér! Gyökeres oltványok ezre 140 kor., Delaware ezre 100 kor.

Cim:

Szigyártó NAGY MIHÁLY

Felsőseged, Somogy megye.

5-25

Néhány szó a nagyérdemű közönséghez!

Eddig a vevőközönség mindenütt csak gyárilag készült pörkölt kávé vásárolt, melyről pedig köztudomásu, hogy jó nem lehet és pedig azért, mert ha a kávé 3-4 napnál tovább áll, úgy az megsavanyodik és elveszti eredeti jó ízét.

A FIUMEI KÁVÉBEHOZATAL naponta 10-20-szor is pörköltet, sőt kívánatra a vevő szeme előtt hajlandó a megvett kávé megpörkölni.

A FIUMEI KÁVÉBEHOZATAL kizárólag faj-kávékat árusít, mely abban különbözik a fűszeresnél árusított kávéktól, hogy egészen másképp lesznek kezelve. A kávé-nál ugyanis fontos, hogy ne feküdjék oly helyen, ahol olaj, petroleum, sajt vagy nyitott halkonzervek vannak, amint ez minden fűszeresnél gyakori eset. Ugyanis a kávé minden idegen illatot magába szív és néha azért rossz a kávé, mert oly helyiségben feküdt, ahol ily cikkek voltak felhalmozva.

A Flumei kávébehozatal kizárólag: kávé, teát, csokoládét, cacao, cognacot, rumot, mandulát, rizst, mazsolt és jour tea-süteményeket árusít **UJVIDÉKEN,**
KOSSUTH LAJOS UTOA 30. szám.
4-5

Karácsonyfa dísz

meglepő szép *ujdonságok*, gyönyörű **bonbonierek**, legfinomabb bel- és külhoni **bonbonok** óriási választékban megérkeztek.

Csemegearukban minden nap *ujdonság*.

Sütése célokra ajánljuk legfinomabb áruinkat, szükséglet esetén kérünk szíves megrendelést.

Borok, likörök, pezsgők legolcsóbb árban.

Vidéki megrendelések a beérkezés napján adatként póslára ingyen csomagolásban.

Ár lap ingyen.

Tessék üzletünket és áruinkat vétel nélkül is megtekinteni.

Wagner testvérek Ujvidék,

fűszer-, bor- és csemege különlegességek üzlete.
3-8

Kiadó.

Házamban levő „**Ipar és Kereskedelmi Takarékpénztár részvénytársaság**” összes-helyiségei 1909. május hó 1-től bérbeadandók.

LUDWIG JÓZSEF fűszerkereskedő
Ujvidék Kossuth Lajos-u. 49. sz.

WAGNER TESTVÉREK, UJVIDÉK.

Főtér, saját ház Pazar berendezés, látványosság. **Telefon 105.**

ALAPITTATOTT 1866-ban.

Fűszer, csemege-, sajt, saját termésű borok, valódi szerémi szilviorium kereskedés.

Bel- és külhoni borok.

Likörök
Zöldség
Gyümölcs és hal
Conservék
Vadak
Hízalt szárnyas
Finom felvágott és hús-
Neműek.

Legfinomabb teák.

Jamaika rum
Tea sütemény
Kugler Gerbeaud
Sütemények és bonbonok
Mézeskalács
Libamáj
Szárnyas és tengeri rák
Pástétomok.

Ünkrozott gyümölcs.

Töltött francia
Dinnye
Magyar és francia *pezzgók*
Kassai és prágai sodar
Angol husos szalonna
Füstölt linae
Óriás kelet-tengeri hering.

Ozsonnák és jourok részére hideg plattnik és halak díszes elkészítését elvállaljuk.

Telefon rendelések azonnal eszközöltetnek, vidéki megrendeléseket ingyen csomagolásban a beérkezési napon adunk postára.

Ár lap ingyen és bérmentve.

XXXVII-ik magyar királyi

jótekonycélú államsorsjáték

Ezen sorsjáték remélhető tiszta jövedelme közhatalu és jótekonycélokra fog fordítatni.
Ezen sorsjátéknak 1909 nyerevénye 365,000 korona összegben készpénzben.

Főnyeremény 15,000 korona,

továbbá:

1 főnyeremény	30.000 korona	10 nyerevény	1.000 korona
1	10.000	150	100
1	5.000	300	50
5	2.000	1500	20
		10000	10

Huzás visszavonhatatlanul 1908. év december hó 30-án.

Egy sorsjegy ára 4 korona.

Sorsjegyek kaphatók a magyar kir. lottójövedéki igazgatóságnál Budapesten (Vámpalota), valamennyi postahivatalban, vám- és söhivatalnál, az összes vasúti állomásokon és a legtöbb dohányüzletben és váltóüzletben.

5-6

Magy. kir. Lottójövedéki igazgatóság.

Kérem figyelni!

Nem okvetlen szükséges sokat fizetni egy óráért, hogy jól és pontosan járjon, mert

FISCHER M. mű-órásnál Ujvidéken

II. Rákóczi Ferencz-út 20. szám alatt

minden óra pontos javítása, (különleges órák, ismétlő chromometer, chronograf és verőzsebórák kivételével), csak 90 kr.-ba = (1.80 k.) kerül, ha a szerkezetnek valamelyik része nem hiányzik.

Egy lánchuzamú óra pontos javítása	75 krajcár.
ébresztő	65
zsebóra rugó betevés	55
zsebóra fedél felrugó	45
üveg bármily vastag	15
mutató	12
kulcs	4

Az általam javításra elvállalt óráért (törésen kívül) jótállok, hogy t. megbi-zónnak avval 2 évig baja nem lesz. — Kérem csak egyszer megkísérteni és meg lesz győződve. Szíves bizalmát kéri **FISCHER M. mű-órásnál.**

UJDONSÁG: Egy gyönyörű szép betűs gyűrű K 1.80 fill.

FELTÜNÉST KELTŐ KARÁCSONYNI VÁSÁR

kezdődik december 1-én és tart szerb karácsonyig, január 6-ig.

LÖWY MÁTYÁS ÉS TÁRSA divatruházában Ujvidéken.

71-100

Főtér, „Erzsébet szálloda” épület.

Különös figyelmet érdemlő olcsóságok.

Nyomatott Mircshenhauser Bené könyvnyomdájában Ujvidéken.